

HODOČAŠĆENJE U MARIJINA SVETIŠTA KAO VID POMIRENJA S BOGOM*

Anton Benvin

Govor o Marijinim svetištima, napose o hodočašćenju na ta mjesta i službi pomirenja, na ovom prostoru i u ovoj vanrednoj prigodi kakva je održavanje Međunarodnog IX. mariološkog i XVI. marijanskoga kongresa, dobiva osobit naglasak jer je ovom potonjem kongresu teme upravo *Marija — mati pomirenja* (Maria — reconciliationis mater). U okviru te zamisli valja nam osvijetliti kako se, pod njezinim okriljem u svetištima, nastavlja djelo mirenja, djelo ponovnog i ponovnog uspostavljanja dobrih odnosa između našeg i Božjeg svijeta.

Teško su grijehom narušeni odnosi između Boga i čovjeka, između čovjeka i čovjeka (ljudi i ljudi, naroda i naroda); narušeni su odnosi također između čovjeka i prirode, čega čovječanstvo postaje sve svjesnije i svjesnije (ekološka opasnost), a čovjekovo je biće predodređeno za mir, za red, za sklad. Zato iz nemira koji vlada na raznim razinama probijaju nostalgija i čežnja za sređivanjem odnosa. Toj težnji da se narušene veze opet svedu u skladan red služio je, kako znamo, Marijin život otkad je uključen u tokove spasenja; toj težnji služi njezin zagovor, štovanje, pobožnost; tome služe i njezina svetišta.

Osim toga, hodočašćenje — koje nije samo kršćanski pojam, jer ga susrećemo i prije i izvan kršćanstva (npr. u Starome zavjetu, po Orijentu, u Indiji, u Islamu gdje je hadžiluk u Meku životna dužnost svakoga pravovjernog muslimana itd.) — velim, hodočašćenje također teži nekom duhovnom plodu, koji bi se mogao izreći riječju mir, utaženje čežnje, nov sklad. U bivšem crkvenom zakoniku (1917) (*Codex iuris canonici*, can. 2313 § 1, 2) hodočašćenje se navodi kao jedno od poglavitih djela pokore, dakle čin koji pridonosi pomirenju.

---

* Predavanje održano na brodu »Ambasador« u luci Vittoriosa na Malti 17. rujna 1983. u okviru programa Hrvatske sekcije na XVI. međunarodnom marijanskom kongresu Malta-Gozo (15-18 IX. 1983.)

Hodočašćenje u suvremenom kršćanstvu živi vršeci svoju zadaću. Znamo da se ono kao izrazita nit provlači kroz vrijeme crkvene povijesti (Jeruzalem, Sveta Zemlja, Rim, Compostela u Španjolskoj i tako dalje). Oblik kojim naša hrvatska skupina sudjeluje na završnim svečanostima XVI. marijansko kongresa upravo je hodočasnički: Maltežani nas, na kraju, ugošćuju u svome Gospinu svetištu Ta' Pinu na otoku Gozo; a na povratku se naš brod zaustavlja u Anconi da bismo navratili u Loreto, najslavnije talijansko Marijino svetište. Možemo spomenuti kako se dogodine naši vjernici spremaju svečanije proslaviti 300. godišnjicu obnove prošteništa u Mariji Bistrici (1684—1984); štoviše, mi smo sami, ako ne baš svi a ono dobar dio nas, na svoj način vezani uz koje Marijino zavjetno mjesto u rodnome kraju. Otale pamtimo susrete, zborove, narod; pamtimo dojmove, ganuta lica i mir. Mnogi bi od vas, kad bi sad bio zamoljen, bez teškoće imao o čemu svjedočiti, mogao bi reći kako ta mjesta još uvijek čudnovato pridonose djelu mirenja.

Ispripovjedit ću svoj prvi susret s takvim prostorom.

Djetinjstvo sam proveo na otoku, nešto većem nego je Malta, a prvo hodočašće preko mora bilo je na Trsat 1945. odmah po svršetku rata, dok su nemiri i dalje trajali. Oca su nam, jer smo imali brodić za prijevoz putnika, poslali daleko od kuće. Doma smo ostali sami s majkom, bakom i starim stricem. Bez pravoga mira. Odlazeći li dok je bio više mjeseci sam, otac je položio zavjet da će, vrati li se živ i zdrav, s otatelju na Trsat.

I tako smo, u doba kad je grožđe zrilo, kad su se dani kratili a sjene duljile, narkavši brod drvom krenuli put Rijeke. Ploveći smo pazili, koliko se dalo, da ne bismo nabasali na minu, kojih je onda po Kvarneru bilo dosta, jer bi se svako toliko pronio glas da je netko opet nastradao. Prodavši drva i sredivši poslove, jedno popodne krenusmo pješke preko drvenoga mosta na Rječini, gdje se ranije kočila granica između Italije i Hrvatske-Jugoslavije, pa uz brijeg Kružičevim stubama sve do Majke Božje Trsatske.

Za nas djecu prvi susret. Meni je bilo deset godina. Sestra i brat bijahu mlađi. Crkva prazna, blago obasjana sunčanim svjetlom kroz obojena stakla, i puna mira; na stijenama je visjelo mnoštvo zavjetnih zapisa, zahvala, slika. U stotinu šara, boja i vezova. Iza svakog »ex voto« treperilo je nečije srce. Galerija vjernika, potrebnih, vapijućih. Galerija nemirnih i smirenih. Sve jedan vapaj za mirenjem ili hvala za postignut mir. To su svjedočile i one štake obješene iza oltara: čovjek se mogao iz Trsata vratiti kući bez njih!

Mi nismo donijeli ništa da darujemo, ali smo skupa izvršili zavjet moleći: otac, majka i djeca. Pošli smo zatim do brata laika. Roditelji su dali za crkvu prilog, naručili mise i za uspomenu kupili što se u sakristiji nudilo.

Izišavši napolje, svratili smo u gostionicu da se okrijepimo. Danas bih rekao: bila je to agapa smirenih.

Kada sam poslije dvadesetak godina došao u Zagreb i upoznao toliko drugih ljudi, imao sam prilike čuti živa svjedočanstva o životu Crkve u sjevernoj Hrvatskoj. Prenijet ću izjavu časnoga gradskog župnika koji u Zagrebu djeluje čitavo poratno vrijeme. Išao je na Bisticu sa zagrebačkim hodočašćem svake godine, samo ako je mogao. Rekao mi je: »Ide se subotom, tamo se prenoći; u nedjelju budemo na misi, po podne križni put i onda nazad u Zagreb. No, prvo što proštenjar, kad dođe, želi obaviti jest — ispovijed.

Ovdje na otoku usred Sredozemnog mora, na malo kopna usred velike vode, kamo se u rano apostolsko doba spustiše umorne noge Apostola naroda, velikog putnika i glasnika pomirenja, na Malti — govoriti o Marijinim svetištima i djelu mirenja budi u duši mnogolike ugodaje. U govornika i, vjerujem, u svakog od vas koji sa mnom razmatrate.

Ovdje kao i u nas svetišta su točke, znaci na obzoru, orijentiri. Kao svjetionici na pučini, ona zrače i zrače obilježavajući put. Živjeti, naime, znači putovati. Tko putuje nekamo, stalno nailazi na različito, nekad na bolje, nekad na gore; nekad je jako dobro, nekada zlo i tragično. Putnika može svašta zadesiti. Osjeća da nije gospodar situacije. Putovati znači i dolaziti svako toliko do raskršća, a tu se treba odlučiti kojim pravcem dalje.

Svetišta su kao oaze onomu koji putuje pustinjom, kao gostinjcima onomu koji putuje cestama, kao luke onomu koji putuje morem. Ma kakvo nas vrijeme ili nevrjeme pratilo, ma kakvo nas čekalo u nastavku puta, ovdje — u luci — mi smo u zatišju, na miru, takoreći na sigurnom.

Očevidno, naš put nije završen, jer »ovdje nam nije stalno boravište, idemo za budućim...« Trebat će naprijed: treba zato predvidjeti što nas očekuje pa se opremiti za moguće okršaje na otvorenom, u pustome kraju ili na morskoj pučini. Sve će nas, hodočasnike na Malti, put povesti dalje; neće, doduše, sve u istom smjeru: netko će prije ili kasnije lijevo, drugi desno, neki će na zapad, drugi na istok, sjever ili jug. Nekom će ovo možda biti posljednje hodočašće. Kao i uvijek.

Tako se otprilike osjeća svaki vjernik kada, kao vjernik, pohodi svetište. Gledajući natrag, vidi prošlost svoju i drugih, gleda uspjehe i promašaje, pamti lijepe i nelijepo dane, a gledajući naprijed, što vidi? Vidi put koji ga čeka, čuti nadanje da će biti dobro i strepnju da neće biti. Poslije časova ugođe, okrepe i smirenja želi ono što želimo i mi, a što sredovječnom pjesmom Zapadna Crkva moli ovako:

Umornima odmore,
u vrućini lahore,
razgovore žalosnih.
Sjaju svjetla blaženog,
sjaj u srcu puka svog,
napuni nam dušu svu.
Nečiste nas umivaj,
suha srca zalivaj,
vidaj rane ranjenim.
Mekšaj čudi kamene,
zagrij grudi ledene,
*ne daj nama putem zlim!*¹

¹ Rimski liturgija, sekvencija mise na Duhove *Veni, Sancte Spi (Dodi, Duše Presveti)*. Zadnji navedeni stih nije u izvorniku tako rječit kao u hrvatskom prepjevju Milana Pavelića, glasi: *Rege quod est devium* — Ravnaj što je stramputno. Misao je u biti srodna.

Ako se mirenje — smirenje — pomirenje dogodilo, tj. ako smo odlutavši opet našli pravi put, što drugo moliti ako ne to: Ne daj nama putem zlim? Ako smo se pak pravog puta vjerno držali, pa još jednom utvrdili mir duše, što bolje moliti ako ne isto: Ne daj nama putem zlim?

Ta je molitva upućena Duhu Svetomu, onomu za koga Rimski liturgija veli da je »otpuštenje svih grijeha« (*ipse est remissio omnium peccatorum*: popričesna molitva Duhovskog utorka u Rimskom misalu Pia V.). Duh Sveti je izvor reda, usklađenja odnosa s Bogom, smirenje.

Svetišta su mjesta susreta s Božjim svijetom, svijetom Duha Božjeg, onoga koji je u početku stvaranja lebdio nad vodama (usp. Post 1, 2) a koji je u osvit novoga stvaranja osjenio Marijino biće da začne Spasitelja. Njime smo i mi, po redu sakramenata, ispunjeni u času krštenja i kasnije krizme, euharistije, pokore; njime smo proniknuti kada smo u duši osjetili poticaj prema dobru i na to pristali. Božji je Duh jedan, ali u djelovanju čudesno raznolik. On je sveprisutan: »Duh Gospodnji ispunja sve-mir i drži sve...« (Mudr 1, 7). Takav je on u životu Marijinu, takav u radu Crkve, takav je na djelu i u svetištima.

3.

U nastavku bi trebalo pokazati kako se to obistinjuje na području pomirenja. Marijina svetišta, naime, i u nas i po svijetu, djeluju kao oaze mirenja, kao mjesta gdje se uspostavljaju sređeni odnosi s Bogom, s drugim ljudima i sa svijetom. Ona daju valjan doprinos općem nastojanju Crkve, koja je poslije Isusa sveopći sakrament spasenja, a to znači 'znak i oruđe' pomirenja, dotično mjesto i prilika uspostave pravih odnosa između ljudi i Boga. Crkva svom svojom pojavom promiče pomirenje.

To znači: ako se pomirenje u Marijinim svetištima događa često, ono se ne događa samo u njima; prostor gdje djeluje mnogo je širi, obuhvaća ne samo druga prošteništa (uzmimo npr. u nas sv. Ivu u Podmilačju kraj Jajca) nego sav svijet i svaku savjest, tj. svaku priliku i okolnost gdje se između Boga i čovjeka mogu poboljšati odnosi. No, čini se da ne pretjerujemo ako rečemo da je doprinos Marijinih svetišta u tom pogledu značajan.

Kada smo prigodom I hrvatskoga mariološkog kongresa u Splitu i Solinu 1976. uspostavili vezu između upravitelja poglavitih Marijinih svetišta u Hrvata (M. Bistrica — Trsat — Sinj — Remete — Trški Vrh — Voćin — Tekije — Široki Brijeg — Olovo — Letnica — Gospa od Škrpjela...), ispostavilo se da u pastoralnom programu tih mjesta istaknuto mjesto pripada upravo službi pomirenja sa sakramentom pokore.²

Zašto je tome tako? Je li ta povezanost slučajna ili nije? Pitanje je postavljeno, ali ovo izlaganje nije dovoljno da mu da pravi i iscrpan odgovor.

Marija je s Crkvom na zemlji, kako vjerujemo, najtješnje povezana:

² *BOGORODICA U HRVATSKOM NARODU*. Zbornik radova Prvog hrvatskog mariološkog kongresa, Split, 9. i 10. rujna 1976. Prir. A. REBIĆ (Radovi Hrvatskog mariološkog instituta 1-2/»Teološki radovi« — Biblioteka KS 10-11) Zagreb 1987, 248-249 (za M. Bistricu), 328-336 (za ostala).

a) odnosom *materinstva*, kojim je vezana zauvijek s Isusom kao sinom, vezana je analogno i sa svima koji su Kristovi (zato je nazvana 'majkom Crkve');³

b) povezana je odnosom *uzora* ili *tipa*,⁴ ukoliko sve ono što Crkva jest i znači, što treba da čini i čini — to je u Mariji stvarnost potpuna, koliko to može biti potpuno u jednom (po naravi, ograničenome stvorenju; i zato, što je u Crkvi pomirateljsko, na aktivni je način pomirateljsko i u Mariji;

c) povezana je odnosom svog *opredjeljenja*, slobodnog i svojevolijnoga: ona je sav život stajala uz Isusa, solidarno zauzeta za njega i sve što je njegovo, u prvom redu za njegovo djelo.⁵

Ta se Marijina uloga proteže na svu Crkvu. To znači: gdje god ima Kristovih vjernika, tamo — snagom općinstva svetih (*communio sanctorum*) — ima i Marijine aktivne prisutnosti.⁶ Njezino okrilje, njezina materinska zauzetost, njezina djelotvorna ljubav prisutna je svugdje gdje god Crkva ostvaruje sebe, dosljedno i ondje — dapače, pogotovu ondje — gdje vrši djelo mirenja.⁷

Ako bi to trebalo osvijetliti, mogli bismo spomenuti velike službenike pomirenja u suvremenoj Katoličkoj Crkvi: npr. sv. Ivana M. Vianneya, bl. (doskora svetog) Leopolda B. Mandića (proglašen svetim 1983.), našeg franjevca o. Antu Antića, u čijim je životima zasvjedočena intimna privrženost i pobožnost prema Mariji, kako je uostalom zasvjedočena i u životu drugih promicatelja mirenja i sređivanja nesređenih odnosa među ljudima, npr. u djelovanju sv. Ivana Bosca, sv. Maksimilijana Kolbea i drugih. No, to vrijedi i za ostale neosporne promicatelje pomirenja, u kojih je nemoguće utvrditi izričitu pobožnost prema Mariji. Naprimjer, apostol Pavao je klasik među djelatnicima pomirenja (usp. 2 Kor 5, 18-20; Rim 5, 10-11) a iz njegovih spisa nije moguće pokazati stupanj neke osobne *marijanske* pobožnosti; ali je istina da je Marija — »pošto je na završetku tijeka zemaljskoga života bila tijelom i dušom uznesena k nebeskoj slavi« (Pio XII, apost. konst. *Munificentissimus Deus*)⁸ — i u

³ Usp. II. vatikanski sabor, Dogmatska konstitucija o Crkvi *Lumen gentium* 53; naslov 'majka Crkve' se u saborskim dokumentima ne nalazi: službeno ga je Mariji pridao papa Pavao VI. u govoru na svršetku III. saborskog zasjedanja 21. studenog 1964.

⁴ Usp. *Lumen gentium* 53, 63-65.

⁵ Usp. *Lumen gentium* 58 i 61.

⁶ Tijekom IX. mariološkoga kongresa na Malti, usvojena je 15. rujna 1983. od predstavnika anglikanskih, luteranskih, reformiranih, pravoslavniha kao i katoličkih bogoslova ekumenska izjava (deklaracija), u kojoj se između ostaloga kaže: »Svi priznajemo da postoji općinstvo svetih kao zajedništvo onih koji su na zemlji sjedinjeni s Kristom, kao živi udovi njegova otajstvenog Tijela. Temelj i središte toga zajedništva jest Krist... To općinstvo, koje znači zajedništvo s Kristom j sa svima koji su Kristovi, uključuje solidarnost koja se izražava i molitvom jednih za druge... Činjenica pak da se Krist moli za nas na nebu zdesne Očeve pokazuje da smrt ne dokida zajedništva između onih koji su za života bili povezani svezama bratstva u Kristu... U sklopu tog učenja razabire se mjesto koje ide Mariji, Majci Božjoj. Odnos s Kristom pridaje joj, u okviru općinstva svetih, osobitu ulogu kristološkog reda. Štoviše, Marijinu molitvu za nas valja promatrati u bogoštovnom kontekstu čitave nebeske Crkve što je opisuje Otkrivenje, a čemu se zemaljska Crkva želi pridružiti svojom zajedničkom molitvom. Marija unutar Crkve moli kao što je nekoć molila očekujući Pedeseticu (usp. Dj 1, 14).« Tekst *Izjave (Déclaration)*, dijeljen sudionicima Kongresa na francuskom jeziku i otisnut ciklostilom, str. 1-2.

⁷ Usp. *Lumen gentium* 65; s obzirom na žrtvenoprinosni stav Marijin: PAVAO VI, *Pobudnica Marialis cultus* (1974), 20.

⁸ Usp. *Lumen gentium* 59.

Pavlovu životu imala dijela, makar to ne bilo pismeno istaknuto. Isto vrijedi za djelovanje velikih pomiritelja kroz povijest, za koji nije moguće utvrditi stupanj izričite navezanosti na Mariju. No, snagom svog uključanja u Kristov misterij, još više: snagom svog jedinstvenoga mjesta unutar općinstva svetih (*communio sanctorum*), Marija je u svoj Crkvi zemaljskoj na određen način prisutna i djelatna.⁹

Naše pitanje, međutim, ne ide u tom pravcu, nego radije: *kako* pojmiti i ocijeniti vezu koja postoji između djela pomirenja Crkve i uloge Marijinih svetišta u njoj?

1. Ne treba isticati koliko je ta podudarnost — mislim na činjenicu da su Gospina svetišta neke vrste povlaštena mjesta službe i sakramenta pomirenja — blagodat Božja za našu pastvu i za opće dobro vjernika u našim prilikama.

2. Ostaje pitanje: što misliti o stupnju, o kvaliteti, o mogućnostima koje se tu nude?

a) Bilo bi naivno misliti da je stanje kakvo jest tako dobro da ne bi moglo biti bolje; čak osjećati stanovito zadovoljstvo da je dobro, da se čini sve što se može, da (u nas) nema propusta i tako redom. Bilo bi opasno pustiti se uljuljati u takvo osjećanje. Tko može reći da čini sve što može, pogotovu sve što bi trebalo, kad nas evanđelje opominje da i onda kad izvršimo sve naloženo valja reći: »Sluge smo beskorisne«? (usp. Lk 17, 10).

b) Kao i sve ljudsko, i ovo stanje po našim svetištima kazuje svoje dobre i loše strane. Dobro je što su svetišta usčuvala značaj 'prošteništa' (osobito u sjevernim krajevima, gdje se k Mariji ide izričito radi *proštenja*, dakle radi otpuštenja grijeha i pomirenja); dobro je što su, u tako promijenjenim uvjetima življenja, zadržala svoju privlačnost ostavši atraktivnima (makar se način ostvarenja hodočašća, uslijed spomenutih promjena, dosta izmijenio); dobro je što se oko svetišta pokreću nove inicijative, koje zacijelo unose živosti i gibanja u pastvu (spomenimo npr. da je Marija Bistrica, izvorno svetište zagrebačke nadbiskupije, postalo u novije vrijeme *nacionalno*; da je crkva Gospe od Otoka u Solinu poprimila značaj našeg najstarijega svetišta, »prassetišta«; da se uvode tzv. uzvratna hodočašća jednih svetišta drugima i slično). No, valjalo bi kritički razmotriti i nedostatnosti, granice, slabosti. Gdje su glavni propusti kad je riječ o službi pomirenja? Mogu navesti žaljenje mlađega supruga koji se, prilikom većeg proštenja, ispovjedio u svetištu, ali se nije vratio natrag smiren: »Jedva me svećenik saslušao, dao u dvije riječi savjet i pokoru te me odriješio. Nisam se osjetio olakšan!« Problem kvalitete, držim, ostat će i dalje znatno pitanje pastorala pomirenja u Marijinim svetištima, osobito u dane masovnog priliva svijeta.

Pri kraju bih naglasio trajnu šansu svetišta u ovom pogledu: da su to još uvijek mjesta gdje *redovno vrijeme* može prerasti u *izvanredno*. Nije van teme ako se nadovežemo na tijek jubilejske godine otkupljenja koju je papa Ivan Pavao II. zakazao upravo ove godine (1983-!) (bulom *Apertite portas Redemptori* od 6. siječnja 1983.). Najavljujući je najprije kardinalskom zboru, 23. prosinca 1982. rekao je da bi to mo-

⁹ Usp. *Lumen gentium* 62. — Bog hoće da »u njegovoj Obitelji, a to je Crkva, onako kako je to u svakom domaćem zajedništvu, bude prisutna Žena, da nezamjetljivo i u duhu služenja bdi nad njom, 'dobrosvito prateći njezin hod sve dok ne dođe slavni Gospodnji dan'. PAVAO VI, *Marialis cultus*, uvod.

rala biti »redovna godina slavljena na izvanredan način«, što je kasnije u službenom dokumentu i potvrdio (Bula, br. 3). U pitanju je, dakle, vrijeme.

Jubilejska godina preuzima tekuće vrijeme, ono u kojem i inače postojimo mi i ostala bića u svemiru. Vjerom, svjesnim ulogom, osobnom odlukom katolici će u to općenito vrijeme unositi svoje zasebne programe, birajući navlastito one koji promiču djelo otkupljenja u Kristu. No, svetišta i bez posebnog dokumenta nečim sebi svojstvenim potiču slično događanje, da se naime vrijeme koje redovito protječe u njihovu prostoru doživi kao izvanredno.

Vrijeme je, uzeto općenito ili apsolutno, indiferentno. Po sebi, nema izvanrednog vremena. Ono je vanredno po onome što znači nekima. Kad je pozivao Abrama, Bog je izabrao određeni čas vremena, ali tko je tu vanrednost osjetio osim Praoca naše vjere? Kad je zvao Mojsija ili Mariju, tko je to osim njih primijetio? Vrijeme je većini bilo posve obično, izvanredno je bilo za pozvane. Čak, kad je od mrtvih uskrsnuo, tko je osim Isusa osjetio posebnost onoga što se baš u tom izvanrednom trenutku zbivalo? Ta i tolika druga djela, dakle, unesena su u posve redovno vrijeme, ali ga svojim sadržajima iznutra čine izvanrednim.

Tako mi se čini da svojim postojanjem, ustrojena, dušom Marijina svetišta predstavljaju oaze gdje redovno vrijeme dobiva značaj izvanrednog te se, na neki način »inducira« u one koji zalaze u taj prostor. To djelovanje posebno oblikovane sredine — koja se razlikuje od svetišta do svetišta — nije uvijek isto, niti dira uvijek iste tipke: čas pobuđuje molitvu, čas šutnju, slušanje, razmatranje, čas pjesmu do razigranosti; čas opet skrušenost, poniznost, kritiku nad vlastitim postupcima, čas glad i žeđ za obnovom pravih odnosa s Bogom i ljudima.

Kako to točno ide, kako to djeluje u ovom a kako u onom prošteništu, gdje jače u ovom a gdje u onom vidu — to bi iziskivalo potanje promatranje i studij. Sa zadovoljstvom vidimo kako francuska skupina XVI. marijanskog kongresa na Malti ima na svom programu teme sličnog usmjerenja: N. Gauthier govori o iskustvima svetišta Notre-Dame de Fourvière u vezi s Marijom i službom proštenja (*Mater reconciliationis. Avec Marie le ministère de pardon. Expérience de Notre-Dame de Fourvière*); B. Billet o Mariji i pomirenju u Lourdesu (*Marie et la réconciliation à Lourdes*); J. Stern o svetištu La Salette i bogoslužnom Marijinu naslovu 'Pomirateljica grešnika' (*Aux origines du titre liturgique 'Réconciatrice des pécheurs': La Salette 1846—1852*); izravno, u pravcu našega zanimanja, govori A. Tostain o iskustvima i osvrtu kako hodočasničko svetište privodi sakramentu pomirenja (*Expérience et réflexion d'un sanctuaire de pèlerinage: Marie, Mère de l'Eglise, conduit au sacrement de réconciliation*) (usp. IX CONGRESSUS MARIOLOGICUS INTERNATIONALIS — XVI CONGRESSUS MARIANUS INTERNATIONALIS, *Programme*, Malta and Gozo, 8-18th Sept. 1983, str. 88-89).

5.

Zaključujući, možemo kazati da se u okrilju svetišta do daljnjih i krajnjih konsekvencija dovode one crte kršćanskoga vjekovnog uvjerenja da je Marija u osobitoj službi pomaganja potrebnih, među kojima su ljudi u grijehu nekako na prvom mjestu. Dokazom su toga vjerovanja prastare i novije molitve u kojima dolazi do izražaja prošnja za oslobođenjem od zla.

Spomenut ćemo iz najstarije molitve Bogorodici *Sub tuum praesidium* (*Pod tvoju obranu*)¹⁰ vapaj: »... ne odbij nam molbe u *potrebama* našim, nego nas od *svih pogibli* oslobodi...« (»... nostras deprecationes ne despicias in *necessitatibus* nostris, sed a *periculis cunctis* libera nos...«) koji, premda ne govori izrijeckom o grijehu i pomirenju, ističe ipak 'potrebe' i još većma oslobođenje od 'svih pogibli', a među njima očevidno i od onih kojima prijeti grijeh. Dodatak koji se u nas uvriježio: *Gospodo naša, posrednice naša* sadrži izravni spomen teme 'pomirenja': »Sa svojim nas Sinom *pomiri*...«, što je jasniji dokaz u prilog naše teze, ali ga službeni latinski tekst ne sadrži pa nije nužno na tom dijelu graditi argument.

Iz zapadnog predanja možemo navesti neke kitice poznatoga himna *Ave, maris stella* (*Zdravo, zvijezdo mora*) s uporednim suvremenim i starokajkavskim prijevodom na hrvatski:¹¹

Sumens illud Ave
Gabrielis ore,
funda nons in pace
mutans Hevae nomen.

Ti što začu pozdrav
s usta Gabrielja,
mirom na ukrijepi,
mijenjaj ime Evi.

Ka szi zdravje vzela
iz vuzt Gabriela,
premenivssi ime
nepokorne Eve.

Solve vincla reis
profer lumen caecis,
mala nostra pelle,
bona cuncta posce.

S krivca lance skini,
slijepu daj da vidi,
tjeraj naše jade,
sve isprosi dare.

Prozti duge krivem,
daruy pogled szlepem,
zlo od nasz odproszi,
vsze dobro nam zproszi.

Virgo singularis,
inter omnes mitis,
nosculpiss solutos
mites fac et castos.

Djevo osobita,
smjerna ko ni jedna,
grijehu ti nas otmi,
smjerne, čiste tvori.

O deva Devicza,
chizta, tiha, krotka,
vchini nasz od grehov
chizte, tihe, krotke.

Ta pjesma iz VII—VIII. stoljeća, koja će kroz sav srednji vijek i dalje do naših dana odjekivati po crkvama, neće prestati nadahnjivati molitvu za mirenjem, za oslobođenjem od krivnje, za čišćenjem, dapače za svođenje ljudi u stav krotkih.

Ovamo ide i završna želja tzv. velike Marijine antifone *Alma Redemptoris mater* (*Slavna majko Spasitelja*):

Virgo prius ac posterius, Gabrielis ab ore
sumens illud Ave, *peccatorum miserere.*

Čuvši pozdrav Gabrielja donese nam život svima,
Djevom začu, Djevom osta, *smiluj nam se grešnicima.*¹²

To će isto odjeknuti u nekim zazivima veoma raširenih *Lauretanskih litanija*: »Zdravlje bolesnih, Utjeho žalosnih« i osobito »Utočište grašnika« (*refugium pecca-*

¹⁰ O toj molitvi: M. RIGHETTI, *Storia liturgica*, vol. II, 1955, 274; C. POZO, *Maria en la obra de la salvación*, BAC, Madrid 1974, 39 i nota 89. Najstariji zapis potječe iz papirusa (N. 470 John Rylands Library, Manchester), koji po sudu stručnjaka ide u IV. ili V. stoljeće.

¹¹ Rimska liturgija, Časoslov, Slavlje Bl. Dj. Marije, Večernja; kajkavski prijevod: *Cithara octochorda* 1701, 368, 1723, 395, 1757, 285.

¹² Rimska liturgija, Časoslov, Povečerje, Antifone Bl. Dj. Marije.

torum). Stil molitve katoličkih litanija je takav da se u pravilu završava trojakim vapajem glavnom Pomiritelju, Isusu kao *Ĵaganjcu BoĴjem, koji oduzima grijeh e svijeta* (Agnus Dei, qui tollis peccata mundi), űto snaĴno podvlaĉi baű ideju skidanja grijeha i pomirenja.

To će konaĉno malo pomalo postati svakodnevnom molbom krűćana kad se potkraj srednjeg vijeka bude na anđeoski pozdrav *Ave, Maria (Zdravo, Marijo)* nadovezala dodatna proűnja *Sancta Maria, mater Dei, ora pro nobis peccatoribus nunc et in hora mortis nostrae*: Sveta Marijo, majko BoĴja, moli za nas greűnike sad i na čas smrti naűe.¹³

Sav taj zborni vapaj za zagovorom, odvjetovanjem i posredovanjem Marijinim dobivat će, kako je razumljivo, naroĉit naglasak upravo po svetiűtima, koja će poticati uz molitvu srca takod er i, gotovo bi se reklo, sustavnu sluĴbu pomirenja.

Ovo razmiűljanje o pomirenju pod okriljem Marijinih svetiűta ne moĴe biti potpuno ako se ne naveĴe za euharistiju, kojoj privodi sva sakramentalna djelatnost Crkve i u kojoj Kristovo mironosno djelo nalazi svoje maksimalno oĴivotvorenje na

---

¹³ Ovom su temom nadahnute mnoge molitve i pjesme. Kao primjer navodimo nekoliko kitica iz blaga zagrebaĉkog pjevnog zbornika *Cithara octochorda* (XVIII. stoljeće), kitica od po četiri osmerca, sloĴenih u latinskom i starokajkavskom ruhu u dvije obrade. Evo najprije starije, koja dolazi kao *graduale* u Doűaűcu, tj. kao odjekujuća pjesma između prvog (neevanđeoskog) i drugog (evanđeoskog)  itanja u misi:

Ergo, pia o Maria,
te laudantes poscimus,
ora Patrem, namque matrem
Natus audit optimus.

*Ut delicta, maledicta
nostra tollat omnia,
ne damnemur, sed laetemur
in caelesti patria.*

V-nebu tia, o Maria,
tebe hvalech proszimo:
Ocza proszi, Mati zproszis
od Szina ne dvoimo.

*Da hudobe y nazlobe
nasse od nasz odverse,
tvoyi szluge prez vsze tuge,
da sze v-nebo navernu*

(*Cithara octochorda* ¹1701, 8, ²1723, 8, ³1757, 4; *ib.*, 33, 61, 41).

Isto nadolazi u mlađem obliku, osobito űto se tiĉe hrvatskoga stiha, meĴu općim adventskim pjesmama: *Missus venit advolavit* dotiĉno *Doletel je z-neba poszel s napjevom* kojim danas pjevamo pjesmu *Zlatnih krila anđela si*. Evo za naűe razmiűljanje zanimljivih kitica:

Ergo, pia o Maria,
te laudantes poscimus:
ora Verbum Caro factum,
Pater audit optimus.

*Hora mortis det ut fortis
sit cordis contritio:
ne damnemur, sed salvemur
caeli in palatio.*

Amen tot a mente lot a
plebs a Christi sanguine
dicat Amen coeli carmen
in aeterno sidere. Amen.

O Maria, day nam Szina
y tvu milozt proszimo:
da doydemo z-tobum v-nebo
y da sze veszelimo.

Amen! na to nay bu tako,
vszi reczemo veszelo.
Amen budi od vszeh lyudih,
diku Bogu zpevaymo. Amen.

(*Cithara octochorda* ¹1701, 54, ²1723, 59, ³1757, 42; *ib.*, 70, 88, 65).

zemlji. U tom smjeru ukazuje npr. prispodoba o pomirenju rasipnoga sina s ocem, koja dosiže vrhunac upravo u zajedničkoj gozbi (Lk 15, 22-24).

Znamo da se u svetištima poslije pokorničkoga slavlja u pravilu slavi euharistija s pričešću proštenjara, što zapečaćuje proces mirenja i obnove saveza između vjernika i Boga. O tom konačnom vidu nismo sprijeda više govorili jer smo htjeli doprinos prošteništa osvijetliti s užeg stajališta, onoga koji se sakramentalno poklapa s otajstvom pokore i ispovijedi. Isplatilo bi se, međutim, gornje uvide dopuniti liturgijsko-euharistijskim događanjem.